

МОДУЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ПРОЕКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ*

Андрій ГІРНЯК

аспірант Інституту експериментальних систем освіти,
викладач кафедри соціальної роботи
Тернопільського державного економічного університету
Copyright © 2006

У публікації вперше подається ґрунтовне визначення модульно-розвивального підручника (МРП) як засобу проектування соціально-культурно-психологічного простору презентується його структурно-ієрархічна модель і чітко фіксується місце цієї інноваційної навчальної книжки (вертикальні та горизонтальні взаємозв'язки між найближчими елементами) у структурі модульно-розвивальної системи освіти. На методологічному рівні аналізу крім предмета дослідження та його рівнів, також виокремлені основні суб'єкти цілісного підручникотворчого процесу і контурно окреслені сфери їхньої професійної компетентності.

Теоретико-методологічні засади створення й оптимального функціонування системи підручникотворення визначені А.В. Фурманом у концепції розвивального підручника [6]. Вона, зі свого боку, ґрунтується на вітакультурній парадигмі розвитку освіти і знаходить конкретне практичне втілення в реалізації фундаментального соціально-психологічного експерименту з модульно-розвивального навчання, зокрема у ліцеї № 157 м. Києва [2; 3; 4]. МРП - базовий програмово-методичний засіб модульно-розвивальної системи навчання (*рис. 1*). Саме він, через зміст і структуру визначає глибину розкриття змісту навчального курсу, тобто конкретний обсяг знань, умінь, норм і цінностей, які обов'язково повинні бути здобуті учнем на певному етапі його психокультурного розвитку (*рис. 2*) [1].

МРП - зафіксований на паперовому або електронному носії цілісний фрагмент вітакультурного досвіду, що адаптований до ментального досвіду та розу-

* Дослідження здійснене в рамках індивідуальної теми "Технологія і процедура проведення науково-методологічної експертизи інноваційних підручників і навчальних посібників" (Шифр: ІЕСО-5.3-П), затвердженої Тематичним планом науково-дослідної та інноваційної роботи ІЕСО та НДЦ "Економіка вищої освіти" на 2005–2009 роки.

Рис. 1.

МРП як центральна засобова одиниця модульно-розвивальної системи інноваційного навчання А.В. Фурмана

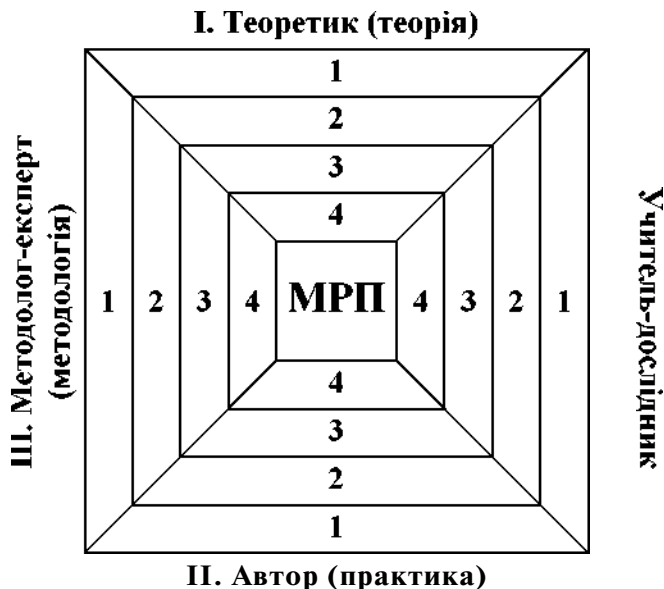

Рис. 3.

Основні підходи до дослідження проблематики МРП

мових здібностей учнів, відповідає за обсягом, змістом і методами презентації вимогам державної та проблемно-модульної навчальних програм і відображає проходження чотирьох періодів цілісного модульно-розвивального процесу.

Суб'єктами цілісного підручникотворчого процесу є (рис. 3): **I. Теоретик** - у його професійній компетенції знаходяться: 1) парадигма, 2) теорія, 3) концепції, 4) категорії і поняття. **II. Автор** - у його профкомпетенції перебуває: 1) проектування змісту і структури МРП, 2) особливості створення МРП, 3) самоекспертиза новоствореного МРП, 4) корекція МРП за підсумками його експертизи та апробації. **III. Методолог-експерт** - до його профкомпетентності належать: 1) дотримання теоретичних засад науково-методологічної експертизи, 2) вибір методик експертного оцінювання якості МРП, 3) зrealізування технології та процедури експертизи МРП, 4) підготовка учителів-дослідників до апробації та впровадження МРП в освітній процес. **IV. Учитель-дослідник** - він професійно займається: 1) підготовкою учнів до використання МРП за окремими пам'ятками, 2) науково-експериментальною апробацією МРП, 3) психомистецьким впровадженням у масову освітню практику, 4) практикою повсякденного досвідного використання МРП.

МРП характеризується поліморфічністю та розглядається на декількох рівнях: 1) метарівень - МРП як матеріалізований фрагмент *вітакультурного досвіду* призначеного для оволодіння *новим поколінням*; 2) мегарівень - МРП як інваріантна модель заданої *освітньої системи*, що відображає основні цілі та компоненти *змісту освіти*; 3) макрорівень - МРП як варіативна модель навчального матеріалу і його структури стосовно певного *навчального курсу* (дидактичного модуля); 4) екзорівень - МРП як орієнтовний *сценарій модульно-розвивального заняття*, що опосередковує взаємодію вчителя і учнів; 5) мезорівень - МРП як засіб індивідуалізованої освітньої діяльності учня, у процесі якої кожний має змогу виконувати нові проблемні завдання оптимальної трудності й у такий спосіб підтверджувати свою компетентність, підвищувати самоповагу і розвивати позитивну Я-концепцію; 6) мікрорівень - МРП як чинник продукування внутрішніх (особистісних) смислів, образів, післядій, духовно-емоційних переживань тощо.

Отож, МРП як засіб проектування соціально-культурно-психологічного простору має змогу прихованим чином спрямовувати і змістовно забезпечувати психокультурний розвиток особи й відтак - її поведінку, діяльність, спілкування, вчинки, стиль, образ та ефективність життя. Саме тому теорія, методологія, технологія та інноваційна практика модульно-розвивального підручника, що інтегрує формальну і змістову гілки освітології [5], є необхідними передумовами створення вітчизняних навчальних книжок нового покоління.

1. Гіряк А.Н. Розвивальний підручник як результат матеріально-практичного втілення інноваційної вітакультурної парадигми // Інститут експериментальних систем освіти: Інформаційний бюлетень. - Випуск 4. - Тернопіль: Економічна думка, 2004. - С. 37-38.

2. Костенко В.І. Модульно-розвивальне навчання: від управління до методичного забезпечення // Рідна школа. - 2000. - №7. - С. 17-23.

3. Орієнтири концепції навчальної книжки і підручника / А.В. Фурман, С.І. Атаманенко, В.В. Клименко, О.І. Цедик // Рідна школа. - 1993. - №1. - С. 17-20.

4. Фурман А.В. Підручник у модульно-розвивальній системі: зміст, структура, оформлення // Рідна школа. - 2000. - №7. - С. 23-31.

5. Фурман А.В. Постановка освітології, або похід за горизонт відомого // Психологія і суспільство. - 2003. - №4. - С. 5-9.

6. Фурман А.В. Теорія і практика розвивального підручника. - Тернопіль: Економічна думка, 2004. - 288 с.

Надійшла до редакції 21.11.2005